

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jana Wintra, soudce Jaromíra Jirsy a soudkyně zpravodajky Kateřiny Ronovské o ústavní stížnosti stěžovatele **R. P.**, zastoupeného JUDr. Robertem Jehne, advokátem, sídlem Washingtonova 1567/25, Praha 1 – Nové Město, proti výroku II rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 č. j. 27 C 161/2021-64 ze dne 5. října 2023, za účasti **Obvodního soudu pro Prahu 6**, jako účastníka řízení, a obchodní společnosti **Smartwings, a. s.**, sídlem K Letišti 1068/30, Praha 6 – Ruzyně, zastoupené Mgr. Evou Reimarovou, advokátkou, sídlem Jeseniova 1151/55, Praha 3 – Žižkov, jako vedlejší účastnice řízení, takto:

I. Výrokem II rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 č. j. 27 C 161/2021-64 ze dne 5. října 2023 bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu zakotvené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo na právní pomoc zakotvené v čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Výrok II rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 č. j. 27 C 161/2021-64 ze dne 5. října 2023 se ruší.

Odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti posuzované věci a obsah napadeného rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, se stěžovatel domáhá zrušení výroku II v záhlaví uvedeného rozsudku

Obvodního soudu pro Prahu 6 (dále též „obvodní soud“) s tvrzením, že jím bylo porušeno jeho právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

2. Z ústavní stížnosti a vyžádaného soudního spisu vyplývá, že stěžovatel se žalobou domáhal proti vedlejší účastnici zaplacení 400 EUR s příslušenstvím s odůvodněním, že se dne 4. 10. 2019 účastnil letu vedlejší účastnice z Djerby do Prahy, který byl na svém příletu opožděn o více jak tři hodiny. Uvedenou částku požadoval na základě čl. 7 odst. 1 písm. b) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 261/2004 ze dne 11. února 2004, kterým se stanoví společná pravidla náhrad a pomoci cestujícím v letecké dopravě v případě odepření nástupu na palubu, zrušení nebo významného zpoždění letů a kterým se zrušuje nařízení (EHS) č. 295/91 (dále jen „nařízení č. 261/2004“), a na základě rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 19. 11. 2009 ve spojených věcech *Christopher Sturgeon a další proti Condor Flugdienst GmbH (C-402/07) a Stefan Böck a další proti Air France SA (C-432/07)*.

3. Rozsudkem obvodního soudu č. j. 27 C 161/2021-30 ze dne 17. 5. 2022 byla stěžovatelova žaloba zamítnuta a vedlejší účastnici byly přiznány náklady řízení ve výši 900 Kč, tj. 300 Kč za každý z učiněných úkonů právní služby. Obvodní soud vzal za prokázané, že se dveře umožňující výstup pasažérů z letadla otevřely v čase 2 hodiny a 58 minut po plánovaném času příletu, a nebyly tedy splněny podmínky pro aplikaci nařízení č. 261/2004 (zpoždění letu minimálně 3 hodiny). K uvedenému závěru dospěl na základě výpisu z elektronického evidenčního datového systému AIMS, který předložila vedlejší účastnice; k potvrzení letiště o času přistání předloženému stěžovatelem obvodní soud nepřihlédl.

4. V ústavní stížnosti proti rozsudku obvodního soudu ze dne 17. 5. 2022 stěžovatel namítal, že obvodní soud i v řadě jiných řízení považoval za věrohodný důkaz potvrzení o letu předložené vedlejší účastnicí, avšak v případech, kdy byla proti jeho rozhodnutím přípustná odvolání, korigoval jeho názor Městský soud v Praze (dále jen „městský soud“) tak, že potvrzení letiště ohledně času příletu je nutné považovat za věrohodný důkaz a upřednostnit jej před důkazem vytvořeným jednou ze stran sporu. Stěžovatel upozornil i na skutečnost, že v době vydání rozsudku musel být obvodnímu soudu znám nález sp. zn. II. ÚS 2226/21 ze dne 7. 2. 2022, který upřednostňování záznamu o provedení letu vypracovaného leteckou společností označil za postup odporující smyslu nařízení č. 261/2004; obvodní soud přesto ve stěžovatelově věci rozhodl na základě takového záznamu. Nálezem sp. zn. III. ÚS 1847/22 ze dne 31. 10. 2022 byl rozsudek obvodního soudu ze dne 17. 5. 2022 zrušen, neboť jej Ústavní soud shledal v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Ústavní soud zavázal obvodní soud k opětovnému posouzení věrohodnosti listiny předložené vedlejší účastnicí a zhodnocení důkazů předložených stěžovatelem s ohledem na nález sp. zn. II. ÚS 2226/21.

5. Rozsudkem č. j. 27 C 161/2021-64 ze dne 5. října 2023 obvodní soud stěžovatelově žalobě vyhověl (výrok I) a vedlejší účastnici uložil povinnost zaplatit stěžovateli na náhradě nákladů řízení 6 445 Kč (výrok II). Oprávněnost stěžovatelova nároku stručně odůvodnil odkazem na jím předloženou potvrzenou rezervaci s uvedeným časem příletu (22:40) a konstatoval, že s ohledem na skutečný čas příletu (1:47) byl let opožděn o 3 hodiny a 7 minut.

6. Velmi podrobně se obvodní soud věnoval odůvodnění výroku II o nákladech řízení (dále též „napadený výrok“). Za první tři úkony právní služby (převzetí a příprava, předžalobní výzva, podání žaloby) přiznal stěžovateli 200 Kč za každý z úkonů právní služby s odkazem na § 14b vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů. Odkázal na rozhodnutí městského soudu sp. zn. 18 Co 7/2015, 70 Co 44/2021 a 28 Co 200/2020, podle nichž má být předpokladem pro určení snížené sazby v řízeních zahájených po 1. 7. 2014 skutečnost, že se jedná o tzv. formulářové žaloby, což jsou podle advokátního tarifu návrhy podané na ustáleném vzoru uplatněné opakovaně týž žalobcem ve skutkově i právně obdobných věcech. Dále odkázal na nálezy sp. zn. I. ÚS 3923/11 ze dne 29. 3. 2012 (N 68/64 SbNU 767), ve kterém Ústavní soud definoval formulářové žaloby tak, že se jimi uplatňuje nárok vůči spotřebiteli, liší se jen v údajích o žalovaných a žalované částce a je pro ně typická jednota v osobě žalobce, jejího právního předchůdce nebo jejího advokáta. Uvedený závěr pak podle obvodního soudu potvrdil Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 25/12 ze dne 17. 4. 2013 (116/2013 Sb., N 59/69 SbNU 123). S odkazem na rozhodnutí městského soudu sp. zn. 17 Co 158/2022 a sp. zn. 68 Co 24/2023 konstatoval, že při úvaze o formulářové žalobě nehraje zásadní roli skutečnost, že v daném případě tento typ žalob opakovaně nepodává stěžovatel, nýbrž jeho právní zástupce. Jedná se o „desítky a desítky“ návrhů na zahájení řízení, jimiž právní zástupce stěžovatele uplatňuje (nejen) proti vedlejší účastníci totožné náhrady za zpožděné lety a které mají podobu využitého vzoru, odlišují se v minimální míře, základ právní argumentace je totožný a dosazení proměnných veličin je převážně otázkou administrativního zpracování výchozích údajů bez specifického skutkového či právního rozboru věci.

7. Obvodní soud přiznal dále stěžovateli náhradu nákladů řízení za dva úkony právní služby po podání žaloby (dvě účasti při jednání) a sazbu za jeden úkon stanovil podle § 7 bodu 4 advokátního tarifu ve výši 1 500 Kč a náhradu hotových výdajů ve výši 300 Kč za každý z těchto úkonů podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu.

II. Argumentace stěžovatele

8. Stěžovatel namítá, že obvodní soud při stanovení výše náhrady nákladů řízení ignoroval veškerá jeho vyjádření a nesdělil, v čem shledal jejich neúčelnost. Přiznané náklady řízení jsou podle stěžovatele v naprostém nepoměru k počtu učiněných úkonů právní služby jeho zástupce. Tvrdí, že mu měly být přiznány náklady za osm účelně vynaložených úkonů právní služby, celkem tedy 18 424 Kč, včetně uhrazeného soudního poplatku.

9. Stěžovatel zejména nesouhlasí s aplikací § 14b advokátního tarifu na první tři úkony právní služby a namítá, že uvedené ustanovení má sloužit k ochraně spotřebitelů, nikoliv k ochraně nekale jednajících leteckých dopravců. Je si vědom, že v usnesení sp. zn. III. ÚS 935/15 ze dne 25. 6. 2015 Ústavní soud uvedl, že soudy mohou formulářovou žalobu odhalit i díky jednotě v osobě advokáta. Obecné soudy však podle stěžovatele nerozlišují mezi případy, kdy je předmětem žalob nárok na zaplacení (často překoupených) pohledávek vůči spotřebiteli a kdy se naopak spotřebitel domáhá svého nároku proti silnějšímu subjektu. Stěžovatel tvrdí, že předmětné ustanovení nebylo

zamýšleno tak, aby dopadalo na obdobná podání ze strany advokáta, neboť by tak byli diskriminováni advokáti, kteří se na danou problematiku specializují. Nezastoupený žalobce by za použití této absurdní interpretace § 14b advokátního tarifu obdržel na nákladech řízení za první tři úkony 900 Kč, tedy totožnou částku jako účastník řízení zastoupený advokátem, jehož služby musí hradit.

10. Výše popsaná interpretace advokátního tarifu obecnými soudy vede podle stěžovatele k situaci, kdy letecké společnosti odmítají dobrovolně plnit nároky spotřebitelů plynoucí z nařízení č. 261/2004, neboť v případném neúspěšném soudním sporu jsou povinny hradit úspěšnému účastníkovi náklady řízení pouze v řádu stokorun. Popsaný postup obecných soudů tak ve svém důsledku vede k přetěžování soudní soustavy, navíc v případě nezletilých žalobců musí být vedena řízení o schválení jejich právního jednání.

11. Na tomto stavu se podle stěžovatele „nešťastným způsobem“ podílí i Ústavní soud, který přijetím rozhodnutí ve věci sp. zn. III. ÚS 935/15 nedohlédl následků, jež extenzivním výkladem advokátního tarifu způsobí, nereflektoval kontext podaných žalob, postavení spotřebitele a účelovost jednání leteckých společností. Nastavením efektivnějšího a spravedlivějšího systému by měly mít letecké společnosti zájem na dodržování nařízení č. 261/2004 a spotřebitelé by neměli být trestáni za to, že jsou zastupováni advokátem.

12. Stěžovatel upozorňuje na usnesení sp. zn. III. ÚS 2554/17 ze dne 17. 9. 2019, v němž Ústavní soud sice nepovažoval přezkoumávané rozhodnutí obvodního soudu za správné, nicméně odmítl napadený nákladový výrok meritorně přezkoumat s odkazem na chybějící pravomoc, byť podle stěžovatele kritizovaný stav svými rozhodnutími sám způsobil.

13. Stěžovatel také tvrdí, že část odůvodnění napadeného rozsudku (jeho bod 3) týkající se vedlejší účastníci namítané regulace ze strany řízení letového provozu je nepřezkoumatelná, neboť taková obrana nebyla vedlejší účastníci vůbec vznesena, a byla tedy zjevně zkopírována z jiného rozsudku.

14. Stěžovatel navrhuje, aby do řízení podle § 76 odst. 3 zákona o Ústavním soudu vstoupila Česká advokátní komora, sídlem Národní 118/16, Praha 1 – Nové Město, která by tak jako stavovská organizace mohla podat k posuzované věci své stanovisko. Stěžovatel namítá, že postupem obecných soudů je degradován advokátní stav, neboť účastníku řízení nezastoupenému advokátem může být na náhradě nákladů řízení přiznána za první tři úkony částka stejná jako účastníku, který advokátem zastoupen je. Tímto postupem jsou diskriminováni advokáti, kteří se na danou právní problematiku specializují.

III. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

15. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž bylo napadené rozhodnutí vydáno. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním

soudu. Jeho ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*), neboť vyčerpал všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svých práv.

16. Ačkoliv stěžovatel v bodě III ústavní stížnosti navrhuje vyslovení porušení svých základních práv ve vztahu k celému rozsudku obvodního soudu č. j. 27 C 161/2021-64 ze dne 5. října 2023 a navrhuje jeho zrušení, z kontextu ústavní stížnosti a stěžovatelovy argumentace je zřejmé, že směřuje pouze vůči výroku II o nákladech řízení. V tomto rozsahu Ústavní soud ústavní stížnost projednal.

IV. Průběh řízení před Ústavním soudem

17. Obvodní soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti namísto věcné argumentace uvedl jen to, že ji považuje za zcela bezpředmětnou a že skutečnosti v ní uvedené neodpovídají obsahu spisu a reálnému průběhu ústního jednání. Dále konstatoval, že „výrok o nákladech řízení odpovídá recentní judikatuře.“

18. Vedlejší účastnice ve svém vyjádření namítla, že Ústavní soud se k přezkumu rozhodnutí o nákladech řízení, navíc v bagatelní výši, staví rezervovaně a není tedy důvod napadený nákladový výrok přezkoumávat. Konstatovala, že obvodní soud své rozhodnutí logicky a přesvědčivě odůvodnil a odkázal na relevantní judikaturu vyšších soudů. Podle vedlejší účastnice není důvod, aby se Ústavní soud odchyloval od svého usnesení sp. zn. III. ÚS 3345/22 ze dne 24. 1. 2023, podle něhož ani odlišnost v osobě žalobců nelze považovat za znak, který by hodnocení takových žalob jako formulářových vylučoval, jsou-li tyto odlišné fyzické osoby opakovaně zastupovány týmž advokátem. Vedlejší účastnice je toho názoru, že je věcí profesní etiky právního zástupce stěžovatele, jakou odměnu si se znalostí judikatury týkající se náhrady nákladů se svým klientem sjedná a zda bude taková odměna přesahovat mimosmluvní odměnu podle § 14b advokátního tarifu. Vedlejší účastnice upozorňuje, že domnělým smyslem ústavní stížnosti je ochrana spotřebitele, jejím pravým cílem je však snaha právního zástupce stěžovatele neztratit zisky plynoucí mu z vymáhání práv klientů plynoucích z nařízení č. 261/2004. Právní zástupce stěžovatele má podle vedlejší účastnice zájem na přiznání odměny v nezkrácené výši i proto, že podle informace z jeho webových stránek inkasuje odměnu za zastupování až v případě, kdy je žalovaná částka vymožená. Skutečnost, že tato agenda pro něj představuje „významný business“, plyne podle vedlejší účastnice i ze skutečnosti, že právní zástupce stěžovatele spolupracuje se společností Click2Claim s. r. o. nebo se spolkem Pomoc poškozeným z. s.

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

a) Obecně k rozhodování Ústavního soudu o náhradě nákladů řízení v bagatelní výši

19. Ústavní soud je podle čl. 83 Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti. Není součástí soustavy obecných soudů a nezasahuje do jejich rozhodovací činnosti, nejde-li o otázky ústavněprávního významu. Pravomoc Ústavního soudu je založena výlučně k přezkumu z hlediska dodržení ústavnosti, tj. zda v řízeních nebyla dotčena ústavně zaručená základní práva nebo svobody stěžovatelů a zda řízení bylo vedeno v souladu

s ústavními principy. Ústavněprávním požadavkem také je, aby vydaná rozhodnutí byla řádně, srozumitelně a logicky odůvodněna.

20. Posuzovaná ústavní stížnost směřuje proti rozhodnutí obvodního soudu o nákladech řízení, ve kterém byl předmětem spor o právo na náhradu škody vyplývající z nařízení č. 261/2004. Rozhodování o nákladech řízení je integrální součástí soudního řízení jako celku a je zásadně doménou obecných soudů. Zároveň „spor“ o náhradu nákladů řízení, i když se může citelně dotknout některého z účastníků řízení, většinou nedosahuje intenzity způsobilé porušit základní práva a svobody. Do rozhodovací činnosti obecných soudů může nicméně Ústavní soud zasáhnout, avšak zpravidla až tehdy, je-li interpretace nebo aplikace ustanovení týkajících se náhrady nákladů řízení obecnými soudy projevem svévole, libovůle nebo je-li v extrémním rozporu s principy spravedlnosti, v důsledku čehož dochází k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny [srov. nálezn sp. zn. II. ÚS 1696/18 ze dne 21. 1. 2019 (N 8/92 SbNU 78)], což se stalo právě v souzené věci.

21. Ústavní soud taktéž zásadně nehodnotí správnost či nesprávnost výroku o náhradě nákladů řízení. Přesto v minulosti opakovaně shledal porušení ústavně zaručených práv jednotlivce na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny) a na ochranu vlastnictví (čl. 11 odst. 1 Listiny), nerespektoval-li obecný soud kogentní ustanovení podzákoného předpisu upravující výši náhrady nákladů soudního řízení (srov. nálezn sp. zn. I. ÚS 3362/22 ze dne 7. 8. 2024, bod 18).

22. Výše částky představující přisouzenou náhradu nákladů v posuzovaném řízení odpovídá z hlediska judikatury Ústavního soudu bagatelní částce. Avšak i v případech, kdy je veden spor o částku bagatelní z finančního hlediska, nemusí to platit z právního hlediska pro kvalitativní stránku věci tehdy, jeví-li se věc z hlediska ústavnosti natolik významná, že určitým způsobem „přesahuje“ věc samu. V první řadě může jít o situaci, kdy lze v individuálním případě uvažovat o natolik intenzivním zásahu, že by způsobil podle čl. 4 odst. 4 Listiny kolizi s podstatou a smyslem a účelem dotčeného základního práva či svobody. Do druhé skupiny je možno zařadit věci, ve kterých výsledky příslušného přezkumu, v němž jde o posouzení ústavněprávní otázky, mohou mít zásadní význam z hlediska další rozhodovací činnosti obecných soudů, zejména pak, nebyla-li daná otázka dosud Ústavním soudem vyřešena a může mít vliv na posouzení velkého množství případů (nálezn sp. zn. IV. ÚS 105/23 ze dne 11. 4. 2023, bod 25).

23. Podle bodu 26 posledně citovaného nálezu lze o projednání ústavní stížnosti uvažovat i v situaci, kdy judikatura obecných soudů v totožných či obdobných bagatelních věcech, které však mají ústavněprávní pozadí, není jednotná, a kdy soudy vyšších stupňů nemohou zajistit sjednocování jejich rozhodovací činnosti a zároveň takto vzniklý stav narušuje princip právní jistoty jako neoddělitelné součásti pojmu právního státu [nálezn sp. zn. III. ÚS 3725/13 ze dne 10. 4. 2014 (N 55/73 SbNU 89), bod 33]. Okolností způsobilou založit nutnost meritorního posouzení ústavní stížnosti i v případě bagatelní částky, o níž se spor vede, může být rovněž zájem na důsledném respektování judikatury Ústavního soudu [nálezn sp. zn. III. ÚS 1576/19 ze dne 30. 9. 2019 (N 167/96 SbNU 137), bod 19].

24. Jako příklady řízení o ústavních stížnostech, které Ústavní soud podrobil přezkumu i přesto, že jejich předmětem byl nárok v bagatelní výši, lze uvést nálezy týkající se

typově stejného rozhodnutí, za které vzešel napadený rozsudek, tedy nároků cestujících vyplývajících z nařízení č. 261/2004. Nálezem sp. zn. III. ÚS 2857/15 ze dne 24. 5. 2017 (N 88/85 SbNU 495) zrušil rozhodnutí obvodního soudu přesto, že předmětem řízení byla částka bagatelní, neboť pochybení obvodního soudu shledal velmi závažnými, řešená problematika se týkala mnoha leteckých společností i cestujících a judikatura obecných soudů nebyla v obdobných věcech jednotná (bod 20 citovaného nálezu). V nálezu sp. zn. II. ÚS 2226/21 ze dne 7. 2. 2022 Ústavní soud dospěl k závěru, že přísnější přístup a tím i přezkum jinak bagatelních věcí je odůvodněn u jednoinstančních řízení, v nichž je nutno od obecných soudů vyžadovat zvláštní pečlivost, neboť na případná pochybení či nesrovnalosti nemůže již žádný z účastníků v řádném procesu reagovat (bod 16 citovaného nálezu). V nálezu sp. zn. I. ÚS 1758/22 ze dne 21. 2. 2023 reagoval na skutečnost, že se senát 27 C obvodního soudu (tedy stejný senát jako v této věci) odchýlil od judikatury Ústavního soudu, a podotkl, že v případě bagatelní věci nemůže být zákonem stanovená částka absolutní či jedinou mezní hranicí pro připuštění ústavněprávního přezkumu (bod 14 citovaného nálezu). V nálezu sp. zn. IV. ÚS 1132/22 ze dne 15. 11. 2022 dále Ústavní soud připomněl, že ústavní stížnost týkající se bagatelní částky přezkoumá v případě, kdy ji konkrétní okolnosti posouvají do ústavněprávní roviny, a že těmito okolnostmi může být potřeba sjednotit judikaturu či zakročit proti libovůli obecného soudu (bod 13 citovaného nálezu). Důvodem zrušení tří rozhodnutí senátu 27 C obvodního soudu bylo právě nerespektování ustáleného právního názoru zastávaného soudem vyššího stupně. Nálezem sp. zn. I. ÚS 1758/22 ze dne 21. 2. 2023 zrušil Ústavní soud další rozhodnutí senátu 27 C obvodního soudu i přesto, že se řízení týkalo bagatelní částky, neboť obvodní soud nerespektoval judikaturu Ústavního soudu týkající se hodnocení důkazu předloženého leteckou společností. Ze stejného důvodu ostatně Ústavní soud zrušil rozhodnutí senátu 27 C v řízení o předchozí stěžovatelově ústavní stížnosti (nález sp. zn. III. ÚS 1847/22 ze dne 31. 10. 2022).

25. Ve stěžovatelově případě jde o posouzení ústavnosti rozhodování o nákladech řízení ve věci, v níž proti rozsudku obvodního soudu nebylo podle § 202 odst. 2 občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) přípustné odvolání. Přípustnost odvolání je zde v typově stejných věcech (náhrad za zpožděné lety podle nařízení č. 261/2004) závislá nahodile na výši požadované náhrady, přičemž pravidelně tato výše hranici bagatelnosti nepřekročí. Stane se tak zpravidla jen v případech, kdy je podána žaloba o zaplacení náhrady ve výši 600 EUR za zpožděný let delší než 3 500 km podle čl. 7 odst. 1 písm. c) citovaného nařízení, nebo jestliže přípustnost odvolání ve věcech nižších náhrad ovlivní kurz koruny české stanovený Českou národní bankou. Plný přezkum ve věci samé je tak velmi omezen a roli jediné další „quasiinstance“ je nucen přebírat Ústavní soud (bod 42 nálezu sp. zn. IV. ÚS 1132/22).

26. S ohledem na argumentaci stěžovatele a výše rekapitulovanou nálezovou judikaturu dospěl Ústavní soud k závěru, že je namístě napadené rozhodnutí přezkoumat; žádá si to zájem na důsledném respektování judikatury Ústavního soudu v kombinaci s rizikem její nejednotné aplikace ze strany obecných soudů. Způsob rozhodování o výši náhrad nákladů řízení ve věcech práv spotřebitelů plynoucích z nařízení č. 261/2004 totiž může přímo ovlivnit efektivitu poskytování právní ochrany jednotlivým spotřebitelům, s potenciálem omezit jejich právo na přístup k soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, resp. ztížit jeho uplatnění.

b) K ústavně konformní aplikaci § 14b advokátního tarifu

27. Základní zásadou, která ovládá rozhodování o náhradě nákladů civilního sporného procesu, je zásada úspěchu ve věci (§ 142 odst. 1 o. s. ř.). Podle ní přízná soud účastníku, který měl ve věci plný úspěch, náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva proti účastníku, který ve věci úspěch neměl. Účelně vynaloženými jsou náklady, které musela procesní strana nezbytně vynaložit k hájení svých práv u soudu [srov. nález sp. zn. I. ÚS 988/12 ze dne 25. 7. 2012 (N 132/66 SbNU 61)]. Pouze ve výjimečných případech nemusí soud náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti přiznat (§ 150 o. s. ř.). Při rozhodování o nákladech řízení za zastupování advokátem určí soud výši odměny podle sazby za jeden úkon právní služby a podle počtu úkonů právní služby, které advokát ve věci vykonal (§ 151 odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 6 advokátního tarifu).

28. Sazba odměny za jeden úkon právní služby je odvislá od výše tarifní hodnoty. U peněžitého plnění požadovaného stěžovatelem (400 EUR) ji obvodní soud určil částkou ve výši 1 500 Kč (§ 7 bod 4 advokátního tarifu).

29. Podle § 14b odst. 1 advokátního tarifu náleží snížená sazba odměny za úkony učiněné do podání návrhu na zahájení řízení (včetně takového návrhu) při naplnění těchto kritérií: 1. řízení bylo zahájeno návrhem podaným na ustáleném vzoru, 2. návrh je opakovaně uplatňován týměž žalobcem ve skutkově i právně obdobných věcech a 3. předmětem řízení je peněžité plnění nepřevyšující 50 000 Kč.

30. V nyní posuzované věci aplikoval obvodní soud na určení výše odměny za zastoupení advokátem § 14b odst. 1 advokátního tarifu a za každý ze tří úkonů právní služby do podání návrhu na zahájení řízení přiznal stěžovateli 200 Kč, celkem tedy 600 Kč za tři úkony právní služby. Svůj postup podpořil odkazem na již citovaný nález sp. zn. I. ÚS 3923/11 s odůvodněním, že v něm Ústavní soud definoval tzv. formulářový návrh tak, že jej soudy „odhalí“ díky jednotě v osobě žalobce, jejího právního předchůdce, nebo jejího advokáta. Správnost aplikace § 14b advokátního tarifu odůvodnil tím, že právní zástupce stěžovatele podává u obvodního soudu „desítky a desítky“ žalob na zaplacení náhrad za zpožděné lety vůči vedlejší účastnici, přičemž tyto návrhy mají podobu využitelného vzoru a odlišují se jen v minimální míře.

31. Jak ve svém vyjádření konstatuje vedlejší účastnice, Ústavní soud v několika svých usneseních (např. sp. zn. III. ÚS 935/15 ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. III. ÚS 3804/15 ze dne 8. 3. 2016, sp. zn. III. ÚS 2040/17 ze dne 5. 10. 2017, sp. zn. IV. ÚS 2078/20 ze dne 6. 10. 2020 nebo sp. zn. III. ÚS 3345/22 ze dne 24. 1. 2023, citovaném vedlejší účastnicí) zmínil, že § 14b advokátního tarifu je třeba vykládat s přihlédnutím k jeho předchozím nálezům zabývajícím s problematikou nákladů řízení ve věci tzv. formulářových žalob, resp. že odlišnost v osobě žalobce nelze bez dalšího považovat za znak, který by hodnocení návrhu jako formulářového vylučoval. Je však třeba zdůraznit, že těmito usneseními odmítl Ústavní soud ústavní stížnosti z důvodu jejich zjevné neopodstatněnosti a napadená rozhodnutí meritorně nepřezkoumával zejména vzhledem k bagatelní výši částek, které byly předmětem řízení. Jak zmínil Ústavní soud například v bodech 69 a 70 nálezu sp. zn. I. ÚS 643/06 ze dne 13. 9. 2007 (N 142/46 SbNU 373), odmítnutí ústavní stížnosti jako zjevně neopodstatněné neznamená potvrzení zákonosti právního názoru obsaženého v rozhodnutí napadeném ústavní stížností a taková usnesení nemohou poskytovat alibi pro orgány veřejné moci k potvrzení jejich názorů. Odmítnutí ústavní stížnosti pro zjevnou neopodstatněnost znamená jen to, že v daném případě

namítaný zásah do práv stěžovatele nedosáhl ústavněprávního rozměru, že nedošlo k dotčení ústavně zaručených práv a svobod stěžovatele (nález sp. zn. IV. ÚS 158/24 ze dne 17. 4. 2024). S ohledem na obsah nyní projednávané ústavní stížnosti a kontext celého soudního řízení, jehož byl stěžovatel účastníkem, musí nyní Ústavní soud zdůraznit, že způsob aplikace § 14b advokátního tarifu obvodním soudem zcela popírá smysl nálezové judikatury zabývající se touto problematikou.

32. V nálezu sp. zn. I. ÚS 3923/11, na který ve svém odůvodnění poukazuje obvodní soud, se Ústavní soud zabýval ústavní stížností stěžovatelky (právnícké osoby), na niž byly postoupeny pohledávky dopravce vůči fyzickým osobám, vzniklé v souvislosti s jízdou bez platného jízdního dokladu. Byly to pohledávky v bagatelní výši představující základní jízdné (22 Kč) a přírážku k jízdnému (1 000 Kč). Ústavní soud aproboval stanovení náhrady nákladů řízení obecným soudem podle advokátního tarifu v době, kdy pravidlem bylo přiznávání paušální částky podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 277/2006 Sb. Uvedený nález reagoval na živelné uplatňování žalob o zaplacení bagatelních částek, kde cílem žalobců (často nabyvatelů pohledávek) nebylo pouze získat právo na zaplacení žalované částky, ale především na paušální náhradu nákladů podle vyhlášky č. 484/2000 Sb., jejíž výše významně převyšovala žalované částky i skutečně vynaložené náklady soudního řízení (bod 29 nálezu sp. zn. I. ÚS 3923/11). Ústavní soud poskytl definici formulářové žaloby právě se zřetelem na případy, kdy původní věřitelé obchodovali s pohledávkami vůči svým dlužníkům v postavení spotřebitelů a právo na peněžitá plnění často vymáhali noví nabyvatelé pohledávek, jejichž zisk byl generován paušálně stanovenými náhradami nákladů soudního řízení, které významně převyšovaly původní spotřebitelův dluh. Žalobci se v takových řízeních nenechávali zastoupit proto, aby jim byla poskytnuta kvalifikovaná právní pomoc osobou znalou práva, ale právě za účelem dosažení bezdůvodného zisku (nález sp. zn. I. ÚS 988/12, bod 25). Z nálezu sp. zn. I. ÚS 3923/11 tak jednoznačně vyplývá skutečnost, že Ústavní soud vyslovil své závazné závěry ve vztahu k vymáhání bagatelních pohledávek věřiteli vůči spotřebitelům (nikoli naopak), což potvrzuje i bod 111 nálezu sp. zn. Pl. ÚS 25/12.

33. Proto zmínku o „jednotě v osobě advokáta“, která může obecným soudům pomoci indikovat formulářovou žalobu (bod 28 nálezu sp. zn. I. ÚS 3923/11), je třeba vždy vnímat v kontextu celého odůvodnění nálezu, který svými závěry o možnostech aplikace advokátního tarifu místo vyhlášky č. 484/2000 Sb. cílil na ochranu spotřebitele jako účastníka řízení. Jestliže Ústavní soud v bodě 28 citovaného nálezu poskytl obecným soudům vodítko k „odhalení“ formulářové žaloby skrze jednotu advokáta, zjevně mířil na běžné situace, kdy totožného žalobce (např. dopravní podnik) zastupuje jeho právní zástupce (advokát) v několika či mnoha řízeních.

34. Výše citovaným nálezem sp. zn. Pl. ÚS 25/12 byla vyhláška č. 484/2000 Sb. zrušena. Z odůvodnění tohoto plenárního nálezu vyplývá, že Ústavní soud se návrhem na zrušení vyhlášky č. 484/2000 Sb. zabýval opět v kontextu občanských soudních řízení, v nichž byla vůči spotřebitelům vymáhána bagatelní částka a žalobcům byla přiznávána náhrada nákladů řízení zjevně nepřiměřená povaze a obsahu sporů, přičemž smyslem

řízení nebylo ani tak vynucení plnění občanskoprávních závazků, ale dosažení výnosu z vedení samotného sporu (body 97 a 98 nálezu).

35. Na zrušení vyhlášky č. 484/2000 Sb. reagovalo Ministerstvo spravedlnosti přijetím vyhlášky č. 120/2004 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, která s účinností od 1. 7. 2014 včlenila do advokátního tarifu nové ustanovení § 14b. To umožňuje obecným soudům přiznat žalobcům, kteří opakovaně zahajují řízení návrhy podávanými na ustáleném vzoru ve skutkově i právně obdobných věcech, v nichž je předmětem řízení peněžité plnění a tarifní hodnota nepřevyšuje 50 000 Kč, sníženou sazbu za úkony právní služby do podání návrhu na zahájení řízení. Jelikož přijetí vyhlášky č. 120/2004 Sb. bylo reakcí na předchozí výše citovanou nálezovou judikaturu Ústavního soudu, je třeba její znění vykládat a aplikovat právě s přihlédnutím k těmto nálezům a jejich snaze zamezit přiznávání zjevně nepřiměřených nákladů za zastoupení sériových žalobců.

36. Podle § 14b advokátního tarifu postupuje tedy soud při určení výše sazby za každý úkon právní služby do podání návrhu na zahájení řízení tehdy, jestliže tentýž žalobce opakovaně uplatňuje obdobné nároky ve skutkově i právně obdobných věcech. Z tohoto ustanovení naopak nijak neplyne, že by se mělo vztahovat na případy, kdy odlišné žalobce (spotřebitele) s obdobnými nároky zastupuje tentýž advokát. Výklad, který zastává a prosazuje obvodní soud, se zcela míjí s právními závěry zmíněných nálezů a tím i s důvody, pro které byl do advokátního tarifu § 14b včleněn. Jde o výklad účelový a dokonce rozporný s judikaturou Městského soudu v Praze, který k tomu například v usnesení č. j. 93 Co 681/2014-11 ze dne 7. 1. 2015 uvádí: „*Skutkovou obdobnost žalob na ustáleném vzoru ve smyslu § 14b advokátního tarifu je nezbytné vykládat stejně, jako u tzv. formulářových žalob. Musí jít o takové skutkové vymezení nároku, jenž se jen ve zcela minimální míře odlišuje od jiných návrhů na zahájení řízení podaných stejným žalobcem. Právě a jen tato minimální míra odlišnosti činí ze sepsání návrhu na zahájení řízení pouhý administrativní úkon, za který by měla být přiznána nižší než obvyklá odměna za úkon právní služby.*“ Nebo dále usnesení Městského soudu v Praze č. j. 19 Co 58/2015-20 ze dne 12. 3. 2015: „*Pokud je žalobce fyzickou osobou, nepodnikatelem, který se domáhá náhrady za zpoždění letu podle nařízení Rady (ES) č. 261/2004 vůči letecké společnosti, tedy zřejmě nikoliv opakovaně, nejsou splněny předpoklady pro aplikaci ustanovení § 14b vyhl. č. 177/1996 Sb. o snížené odměně advokáta.*“

37. Pokud měla změna advokátního tarifu provedená vyhláškou č. 120/2004 Sb. zamezit přiznávání nepřiměřených odměn za právní zastoupení žalobců, kteří uplatňovali drobné pohledávky vůči spotřebitelům, není možné vykládat § 14b v neprospěch spotřebitelů. Z textu § 14b jednoznačně vyplývá, že cílí na případy, kdy obdobné návrhy podává opakovaně tentýž žalobce, nikoliv tentýž advokát. Odůvodnění aplikace § 14b odkazem na totožného advokáta by obvodní soud mohl použít pouze podpůrně a pouze v případech, kdy by tentýž advokát zastupoval opakovaně stejného žalobce podávajícího opakovaně návrhy v obdobných věcech (viz bod 33 tohoto nálezu), neboť z hlediska subjektů je pouze totožnost žalobce jednou z podmínek pro uplatnění citovaného ustanovení. Možnost rozhodnout o nákladech řízení podle § 14b pouze s odkazem na totožného advokáta bez toho, aby byla dána existence totožného žalobce, z posuzovaného ustanovení nijak nevyplývá a není v souladu s jeho smyslem a účelem.

38. Obvodní soud § 14b advokátního tarifu dotváří a aplikuje způsobem, který zcela popírá smysl tohoto ustanovení. Vlastním výkladem si do znění § 14b doplnil hypotézu, která v něm není uvedena, a spojuje s ní následky, které citované ustanovení spojuje s hypotézou jinou. Ve svém důsledku tak oslabuje právo spotřebitelů na právní pomoc a postihuje je za jejich rozhodnutí vymáhat svůj právní nárok soudně, pokud se v řízení nechají zastoupit advokátem znalým dané problematiky. Ústavní soud nenachází legitimní důvod pro to, aby při zastupování klientů uplatňujících právo na náhradu škody vyplývající z nařízení č. 261/2004 byla při rozhodování o náhradě nákladů řízení za zastoupení advokátem výše sazby za jeden úkon právní služby do podání návrhu na zahájení řízení stanovována v závislosti na tom, zda se daný advokát právní problematice náhrad cestujících v letecké dopravě věnuje, nebo nevěnuje. Žalobci s právem na kompenzaci za zpožděný let nemůže být ve vztahu k rozhodování o náhradě nákladů řízení k tíži skutečnost, že jím zvolený advokát zastupuje při vymáhání obdobných nároků i jiné klienty, nemluvě o tom, že žalobce (spotřebitel) takovou skutečnost nemusí být schopen předvídat. Postupem obvodního soudu vzniká nedůvodný rozdíl v honorování advokáta zastupujícího spotřebitele při uplatňování jejich práv v této oblasti pravidelně, a advokáta, který podá takovou žalobu jen ojedinele. Takovým rozhodováním obvodního soudu zároveň dochází k narušení rovnosti stran soudního řízení. V neposlední řadě může mít nepřiznání adekvátní náhrady nákladů řízení odrazující účinek pro další spotřebitele v obdobném postavení při uplatňování jejich práv ze zpožděných letů soudní cestou. To ve svém důsledku může vést k porušení jejich práva na právní pomoc poskytovanou právním profesionálem podle svého svobodného výběru podle čl. 37 odst. 2 Listiny.

39. Argumentace vedlejší účastnice ve vztahu k aktivitám právního zástupce stěžovatele, nabízejícího své služby v oblasti odškodnění při dopravních nehodách či průtazích řízení (Pomoc poškozeným z. s.) nebo v oblasti náhrady škody podle nařízení č. 261/2004 (Click2Claim s. r. o.) je pro posouzení ústavnosti aplikace § 14b advokátního tarifu obvodním soudem zcela irelevantní. Je věcí právního zástupce stěžovatele, jakou odměnu si za poskytování právních služeb s klientem sjedná. Způsob sjednání odměny nemůže nijak ovlivnit úvahu soudu při rozhodování o náhradě nákladů řízení a o ústavně souladné aplikaci § 14b advokátního tarifu. Pokud vedlejší účastnice ve svém vyjádření uvádí, že důvodem podané ústavní stížnosti je snaha právního zástupce stěžovatele „neztratit zisky s touto agendou spojené“, je třeba připomenout, že právní zástupce stěžovatele zastupuje své klienty při vymáhání práva na náhradu škody plynoucí z nařízení č. 261/2004 právě z důvodu, že vedlejší účastnice je odmítá vypořádat dobrovolně.

c) Specifické postavení spotřebitelů při vymáhání práv na náhradu škody podle nařízení č. 261/2004 soudní cestou

40. Vedlejší účastnice může být k odpírání dobrovolného plnění, a tím protiprávnímu jednání, nepřímo podporována právě rozhodováním obvodního soudu o náhradě nákladů řízení, neboť v případě svého neúspěchu v soudním sporu je povinna hradit náklady řízení v pro ni marginální výši, které jsou ještě sníženy aplikací § 14b advokátního tarifu. Paušálně uplatňovaný výklad obvodního soudu tak může podporovat možnou obchodní strategii leteckých společností neplnit dobrovolně a vyčkávat, zda se spotřebitelé odhodlají právo na náhradu škody uplatnit soudně, jinými slovy nepředcházet soudním sporům a nezatěžovat zbytečně soudní soustavu, neboť s touto jejich strategií pro ně není

spojeno žádné riziko vzniku dalších nákladů. Takový stav však není z pohledu vymahatelnosti práva a ochrany spotřebitele žádoucí, a to i s ohledem na recitál k nařízení č. 261/2004, podle něhož je jeho účelem naopak zvýšit úroveň ochrany práv cestujících (bod 4 recitálu).

41. V neposlední řadě je třeba vzít v úvahu i v odborné literatuře zmiňovaný fenomén tzv. racionální apatie, která se může u spotřebitelů (kterými jsou i cestující osoby) projevit. Tento pojem se používá k popisu situace, kdy se jednotlivci rozhodnou neúčastnit se určitého procesu nebo činnosti, protože náklady (časové, finanční nebo jiné) převyšují očekávané možné přínosy. Racionální apatie pak může mít za následek, že se proti obstrukčnímu či dokonce nepoctivému jednání spotřebitelé nebrání, jelikož zvažují, zda se jim vyplatí věnovat čas vleklému a nákladnému soudnímu sporu s ekonomicky silnějším subjektem.

42. Snahu o řešení problémů, které v této oblasti vznikají, představuje např. mnohaleté úsilí o zavedení institutu hromadných žalob do českého právního řádu či jiných (v zahraničí využívaných) „prospotřebitelských“ konceptů. Jako příklad lze uvést Rakousko, kde tamní spotřebitelská organizace (*Verein für Konsumenteninformation*) organizuje již více než 20 let „vzorová“ řízení, a to s podporou státu, který se částečně podílí i na nákladech řízení. Tímto způsobem je dosahováno v rámci procesní ochrany spotřebitelských zájmů nebývalé efektivity, jelikož úspěšnost žalob je vyšší než 90 % (viz blíže Balarin, J., Tichý, L. Kolektivní ochrana procesních práv v ČR: sen či skutečnost?, *Bulletin advokacie*, č. 3, roč. 2013, s. 17 a násl.). To se následně zrcadlí i v judikatuře rakouských soudů související s letovým provozem a aplikací nařízení č. 261/2004 – viz např. rozhodnutí 7 Ob 65/13d rakouského Nejvyššího soudního dvora (der Oberste Gerichtshof) nebo rozhodnutí 60 R 74/18i Obchodního soudu ve Vídni (das Handelsgericht Wien) a mnohé další publikované na <https://ris.bka.gv.at>, vč. pokládání předběžných otázek Soudnímu dvoru Evropské unie.

43. Výše náhrady nákladů řízení za úkony do podání návrhu na zahájení řízení, jak ji stanovil obvodní soud (tj. 600 Kč), nemůže odpovídat skutečným nákladům, které musel stěžovatel (resp. jeho právní zástupce) na úkony před podáním žaloby vynaložit. Postup obvodního soudu tak může vést k situaci, kdy spotřebitel, pokud se vůbec rozhodne své právo vymáhat, nebude zastoupen, což mu znemožní kvalifikovaně hájit svá práva v soudním řízení. S ohledem na judikaturu Soudního dvora Evropské unie i zahraničních civilních soudů je zřejmé, že problematika práv cestujících na náhradu škody podle nařízení č. 261/2004 není triviální. To je ostatně zjevné i z průběhu řízení, které musel stěžovatel podstoupit k úspěšnému vymožení svého práva. Zastoupení advokátem znalým dané problematiky bylo pro jeho úspěch ve věci naprosto zásadním, neboť obvodní soud mu jeho právo přiznal až po zásahu Ústavního soudu.

44. Vzhledem k postavení spotřebitele – cestujícího jako slabší smluvní strany ve vztahu k leteckému dopravci je proto třeba důsledně trvat na tom, aby nebyla cestujícím ztěžována možnost získání náhrady za zpožděný let, mají-li na ni právo. Nesmí být vytvářeny právní, ale ani faktické překážky, které mohou bránit účelnému uplatňování jejich práv.

VI. Závěr

45. Z důvodů uvedených v předchozích bodech Ústavní soud stěžovatelově ústavní stížnosti vyhověl a výrok II napadeného rozsudku podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil, neboť jím byla porušena ústavně zaručená práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny.

46. Co se týče námitek stěžovatele vůči nezohlednění některých úkonů jeho právního zástupce při rozhodování o přiznání náhrady nákladů řízení (bod 8 tohoto nálezu) Ústavní soud podotýká, že ze soudního spisu jsou patrné i jiné úkony právního zástupce než pouze dvě účasti u jednání, za která obvodní soud stěžovateli odměnu přiznal. Obvodní soud v napadeném rozhodnutí nijak neodůvodnil, proč za jiné úkony odměnu nepřiznal. V dalším řízení bude tedy úkolem obvodního soudu opětovně rozhodnout o náhradě nákladů řízení v souladu s výše uvedenými závěry Ústavního soudu týkajícími se aplikace § 14b advokátního tarifu. Zároveň se bude muset pečlivě věnovat všem úkonům právní služby, které právní zástupce stěžovatele v jeho věci vykonal. Vzhledem ke skutečnosti, že byl stěžovatel nucen za účelem hájení svých práv podat proti oběma rozsudkům obvodního soudu ve své věci ústavní stížnosti, Ústavní soud směrem k obvodnímu soudu zdůrazňuje, že pro jakékoliv krácení stěžovatelova práva na náhradu nákladů soudního řízení zde není prostor. Procesnímu postoji vedlejší účastnice, která odmítla dobrovolně vypořádat stěžovatelův nárok, odpovídá její povinnost plně nahradit stěžovateli náklady řízení, které musel k vymožení svého práva vynaložit.

47. Jelikož Ústavní soud shledal důvody pro vyhovění stěžovatelově návrhu na základě argumentace obsažené v ústavní stížnosti, nepovažoval za nutné přiznat České advokátní komoře postavení vedlejší účastnice podle § 76 odst. 3 zákona o Ústavním soudu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 9. října 2024

Jan Wintr
předseda senátu